

яка лежить на поверхні і їх звісно набагато більше чим зазначено тут, але право є гнучкою галуззю яка може і буде регулювати дану сферу для зручного та безпечного перебування в ній. Тому ми вже бачимо кропітку роботу в Україні та за її межами.

Список використаних джерел:

1. Горовий Д.А., Кіпоренко О.В. Основні тенденції розвитку ринку кіберспорту. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2016. № 4 (2). С. 51–55.
2. МОК анонсував створення Олімпійських кіберспортивних ігор. URL: <https://sportarena.com/uk/more-sports/cybersport/mok-anonsuvav-stvorennya-olimpijskih-kibersportivnih/>.
3. Кіберспортсмен URL: <https://poprofessii.in.ua/uk/kibersportsmen>
4. Особливості правового регулювання кіберспорту URL: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/osoblyvosti-pravovogo-regulyuvannya-kibersportu-/

В.М. Щокань

магістрантка

Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького

ЮРИСДИКЦІЙНА ФОРМА ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ

У сучасних умовах занепокоєння щодо захисту авторського права та суміжних прав на результати інтелектуальної творчості у сфері літератури, мистецтва та наукових досліджень набувають підвищеної значущості та актуальності. Захист авторського права та суміжних прав відіграє важливу роль у встановленні балансу між винагородою творців та їх зусиллями, забезпеченні доступу до культурних та освітніх ресурсів і сприянні економічному та культурному розвитку.

Проблемами захисту авторського права та суміжних прав займалися такі вчені: О.А. Підпригора, О.В. Дзера, Р.Б. Шишка, І.В. Венедіктова, Ю.Д. Притика та інші. Однак юрисдикційній формі захисту, з урахуванням нової редакції Закону України «Про авторське право і суміжні права» варто приділити більшу увагу.

Метою дослідження є проведення аналізу захисту авторського права та суміжних прав юрисдикційним способом.

Конституцією України у ст. 54 закріплено, що громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом [1].

Захист прав і законних інтересів суб'єктів авторського права і суміжних прав охоплює комплекс заходів, передбачених правовими нормами. Вони охоплюють визнання та поновлення цих прав, припинення будь-яких порушень і застосування правових наслідків на осіб, визнаних винними в порушеннях. Предмет захисту охоплює сферу суб'єктивних авторських і суміжних прав, охоронюваних законом інтересів. Суб'єктами права на захист є автори наукових, літературних і художніх творів, суб'єкти суміжних прав, а також їх спадкоємці та правонаступники.

В Україні створено законодавчу базу щодо правової охорони авторського права та суміжних прав. Закон України «Про авторське право і суміжні права» є основним спеціальним законом у цій сфері, розділ V цього закону має назву «Захист авторського права і суміжних прав». Також питання охорони авторського права і суміжних прав регулюється Цивільним кодексом України (Книга IV).

Підставами для захисту особистих немайнових та/або майнових авторських і суміжних прав є будь-яке порушення, невизнання або

оспорювання таких прав, а також створення загрози порушення таких прав [2].

О. Штефан сукупність заходів захисту авторського та суміжних прав у залежності від форми здійснення класифікує на дві окремі групи:

а) юрисдикційну, тобто забезпечену за допомогою державних органів, у тому числі судів (остання поділяється, відповідно, на сферу кримінального та цивільного судочинства й провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері авторських прав);

б) неюрисдикційну, що охоплює собою дії громадян і організацій із захисту авторських прав, здійснювані ними самостійно, без звернення до державних або інших компетентних органів [3, с. 12].

В рамках юрисдикційного захисту виділяють як загальні, так і спеціальні процедури для захисту прав, які були порушені. За загальною практикою, захист авторського права відбувається переважно у судовому порядку. Більшість цивільно-правових спорів, пов'язаних із питаннями авторського права, вирішуються в судах [4, с. 38].

Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права та/або суб'єктів суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством [2].

Одним із компетентних органів захисту авторських прав на сьогодні є господарські суди.

Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 № 2147-VIII було викладено у новій редакції Господарський процесуальний кодекс України (далі – ГПК України) та Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України).

У п. 4 ч. 20 ГПК України передбачено, що розгляд справ у спорах щодо прав автора та суміжних прав, в тому числі спорах щодо колективного управління майновими правами автора та суміжними правами відноситься до

юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Однак наразі Вищий суд з питань інтелектуальної власності свою роботу не розпочав.

Перехідними положеннями ГПК України (п. 16) початок дії вказаних норм відкладено та закріплено, що до початку роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності справи щодо прав інтелектуальної власності розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу, судами відповідно до правил юрисдикції (підвідомчості, підсудності), які діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу [5].

За захистом авторського права або суміжних прав, а також права особливого роду (*sui generis*) у встановленому порядку до суду та інших органів відповідно до їх компетенції мають право звертатися:

– суб'єкти авторського права або суб'єкти суміжних прав для захисту свого авторського права або суміжних прав;

– особи, яким надано виключне право на використання об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав та/або які мають право на отримання частки винагороди за використання об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав, для захисту своїх прав та/або охоронюваних законом інтересів у межах договору із суб'єктом авторського права або суб'єктом суміжних прав від протиправних посягань будь-якої третьої особи на права такого ліцензіата або права отримувача частки зазначеної винагороди;

– організації колективного управління відповідно до доручення правовласників-контрагентів з добровільного колективного управління відповідно до Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» з урахуванням сфери їх діяльності, зазначеної в реєстрі організацій колективного управління;

– акредитовані організації колективного управління з урахуванням сфери їх акредитації, зазначеної в реєстрі організацій колективного управління;

– особи, яким належить право особливого роду (*sui generis*).

Крім того, Законом України «Про авторське право і суміжні права» визначено, щодо вказані вище особи мають право звертатися за захистом авторського права та/або суміжних прав до суду з будь-якими вимогами, не забороненими законом, зокрема про:

- 1) визнання авторського права або суміжних прав;
- 2) відновлення становища, яке існувало до порушення;
- 3) припинення та/або заборону вчиняти дії, що порушують авторське право та/або суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;
- 4) стягнення винагороди, передбаченої законодавством про авторське право і суміжні права;
- 5) відшкодування моральної шкоди;
- 6) відшкодування збитків, завданих порушенням авторського права або суміжних прав, включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права або суміжних прав, або стягнення компенсації;
- 7) припинення підготовчих дій до порушення авторського права та/або суміжних прав, у тому числі шляхом призупинення митних процедур, якщо є підстави вважати, що на митну територію України чи з митної території України можуть бути пропущені піратські примірники творів, фонограм, відеограм, засоби обходу технологічного засобу захисту об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав тощо;
- 8) опублікування за рахунок порушника в засобах масової інформації даних про допущені порушення авторського права та/або суміжних прав та судові рішення щодо цих порушень;
- 9) вжиття інших передбачених законодавством заходів, пов'язаних із захистом авторського права та/або суміжних прав [2].

Варто зазначити, що за порушення авторських та суміжних прав передбачено:

– адміністративну відповідальність – ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» [6].

– кримінальну відповідальність – ст. 176 Кримінального кодексу України «Порушення авторського права і суміжних прав» [7].

Таким чином, юрисдикційна форма захисту авторського права та суміжних прав полягає у діяльності уповноважених державних органів щодо захисту порушених або оспорюваних суб'єктивних авторських прав. По суті, йдеться про звернення особи, чії права та законні інтереси порушені неправомірними діями, до уповноваженого державного органу, що наділений повноваженнями вжити відповідних заходів для відновлення порушеного права та припинення правопорушення. Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права та/або суб'єктів суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4343> (дата звернення: 22.10.2023).

2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n703> (дата звернення: 22.10.2023).

3. Штефан О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2009. № 6. С. 3–13.

4. Грабовська, Г. М. Способи та форми захисту авторського права / Г.М. Грабовська // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Право / голов. ред. Ю.М. Бисага. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2012. – Вип. 19. Т. 2. – С. 38–40.

5. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798- ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#n4404> (дата звернення: 24.10.2023).

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення: 25.10.2023).

7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 25.10.2023).

Ю.В. Яценко

магістрантка

Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБ'ЄКТІВ, ЩО Є РЕЗУЛЬТАТОМ ГЕНЕРАЦІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРАВОМ ОСОБЛИВОГО РОДУ (SUI GENERIS) ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Створення штучного інтелекту є закономірним результатом технологічного розвитку суспільства до якого прикута увага мільйонів. Чого лише варта хвиля світового ажіотажу, що сколихнулася навколо чат-боту зі штучним інтелектом «Chat GPT» та інших нейромереж. Населення масово почало використовувати ці ресурси для написання своїх наукових та літературних творів, створення ілюстрованих зображень, генерування відео- та аудіоматеріалів. Їх кількість та різноманітність можливостей просто вражає. Однак разом з цим виникла глобальна проблема правового регулювання об'єктів згенерованих системами штучного інтелекту, яка загострилась разом із появою масової тенденції подання індивідуальних та колективних судових позовів до компаній-розробників цих технологій за фактами порушення авторських прав по всьому світі. І Україна не є виключенням.

Порушену нами тему в своїх наукових працях, тою чи іншою мірою досліджували такі вітчизняні науковці, як К.О. Зеров, Т.Г. Каткова, А.В. Матвійчук, О.А. Баранов. М.М. Великанова та інші. Але у своїх працях вони здебільшого розглядали теоретичний аспект цього питання, підходи до формулювання поняття «штучний інтелект», ознаки та види створених ними